

www.mevzuattakip.com.tr

Kamu Zararının Tahsilinde Zarar Etmek

İçişleri Bakanlığı Kontrolörü Hakan Baytak tarafından kaleme alınan bu makalede, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Yönetmelik hükümleri uyarınca tatbik edilen; mezkur Yönetmelik uyarınca tahsil edilen kamu zararlarının, ilgili bulunduğu mali yıl sonrasında tahsil edilmesi, reel faiz oranlarının negatif olduğu dönemlerde kamu kaynaklarında çok daha fazla zarara neden olduğu irdelenmiş, mevzubahis durumun ortaya çıkışı ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir. ....

..... **Not: Okumak için sitemize üyelik kaydı (ücretsizdir) yaparak, siteye giriş yapmanız gerekmektedir.**

.....

Kamu Zararının Tahsilinde Zarar Etmek

Hakan BAYTAK

İçişleri Bakanlığı Kontrolörü

Giriş

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Yönetmelik hükümleri uyarınca tatbik edilen; mezkur Yönetmelik uyarınca tahsil edilen kamu zararlarının, ilgili bulunduğu mali yıl sonrasında tahsil edilmesi, reel faiz oranlarının negatif olduğu dönemlerde kamu kaynaklarında çok daha fazla zarara neden olmaktadır. Mevzubahis durumun ortaya çıkışı ve çözüm önerileri yazımızın ana fikrini teşkil etmektedir.

Kamu Kaynağı Varlığı

Kamu zararı bahsi öncesinde bu zararın oluşması için ön kabul olan kamu kaynağı varlığına değinmekte fayda görüyoruz. Kamu kaynakları temel olarak borçlanma

suretiyle elde edilen kaynaklar da dahil olmak üzere kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değerleri içerisinde barındıran bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar haklar kelimesi bize; mülkiyet hakkı, intifa hakkı gibi haklar üzerinden çağrışımında bulunsada Kanunda yer alan “her türlü değerler” ifadesi oldukça geniş kapsamlı bir çağrışımı zihnimize canlandırmaktadır. Burada üzerinde duracağımız bir diğer husus ise kamu kaynaklarının, kamu gelirlerinden çok daha geniş bir yelpazeyi ihtiva etmesidir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nda kamu gelirleri; idarenin kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler, faiz, zam ve ceza gelirleri, taşınır ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler, sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerin tamamını ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Bu haliyle kamu kaynaklarının, kamu gelirlerinin tamamını içerisinde barındırdığını ve çok daha kapsayıcı bir kavram olduğunu görmekteyiz.

Kamu Zararı

Kamu zararı tanım olarak; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması olarak mezkur Kanunda yer bulmuştur. Tanımdan da anlayabileceğimiz üzere kamu zararı fiilinin manevi unsurları arasında yalnızca kast değil taksir de yer almaktadır. Ayrıca ihmal unsuru da tanıma dahil edilerek kamu zararına neden olan eylemin yapmak dışında, yapmamak şeklinde de karşımıza çıktığını görüyoruz. Yazımızın başında değindiğimiz kamu kaynaklarında salt olarak eksilmenin değil aynı zamanda artışa engel olmanın da kamu zararı olarak değerlendirildiği, bu durumun kamu zararı kavramını çok daha geniş bir perspektife kavuşturduğunu görüyoruz.

Kamu zararları belirlenirken dikkat edilen hususlar ise 5018 sayılı Kanunda şu şekilde sıralanmıştır;

- 1- İş, mal veya hizmet karşılığı olarak belirlenen tutardan fazla ödeme yapılması,
- 2- Mal alınmadan, iş veya hizmet yaptırılmadan ödeme yapılması,
- 3- Transfer niteliğindeki giderlerde, fazla veya yersiz ödemede bulunulması,
- 4- İş, mal veya hizmetin rayiç bedelinden daha yüksek fiyatla alınması veya yaptırılması,
- 5- İdare gelirlerinin tarh, tahakkuk veya tahsil işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yapılmaması

6- Mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması,

Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Yönetmelikte ise Kanunda kamu zararının belirlenmesine esas alınan kıstaslar teferruatlı bir şekilde belirtilmiş; sorumluluk, kamu zararlarının tespiti ve değerlendirilmesi ile tahsiline ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Kamu zararlarından doğan alacaklar; rızaen ve sulh yolu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümlerine göre takas yolu ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümleri uygulanmak suretiyle tahsil edilebilmektedir. Bu esasa, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun, kamu zararlarının tahsilinde esas alınamayacağı; kamu zararının özünde bir amme alacağı olarak görülemeyeceği ve özel hukuk hükümlerine göre tahsilinin yapılması gerektiğinin altına çizmek gerekir. Mamafih taksitlendirilen bir kamu zararının tahsilinin ödeme planına uygun şekilde yapılmaması halinde alacağı, gecikme zammı oranında hesaplanan faizin tahakkuk ettirileceği de unutulmamalıdır.

Kamu Zararının Tahsili ve Değer Kaybı

Yazımızın giriş bölümünde kamu zararına ilişkin temel bilgiler vererek; zararın kaynaklarına ve şartlarına dair bilgileri paylaşmış olduk. Bu bölümde ise kamu zararının tahsiline ilişkin bilgi aktarımlarında bulunacağız. Kesinleşen kamu zararlarından doğan alacaklar sorumlular ve/veya ilgililerden zararın olduğu tarihten itibaren hesaplanacak faizle birlikte tahsil edilebilmektedir. Kamu zararının olduğu tarih ise mezkur yönetmelikte konusuna göre ayrı ayrı belirtilmek suretiyle tespit edilmiştir. Ayrıca kamu zararlarına bileşik faiz uygulanmamaktadır. Peki ama kamu zararlarına hangi faiz uygulanacak? Yüzde kaç oranında uygulayacağız? Veya uygulanacak faiz oranı enflasyonist bir ortamda zarara uğratılan kamu kaynağını; zarara uğratılmayan ilk halindeki alım gücüne kavuşturabilecek mi? Sorularımızı cevaplarken adım adım ilerleyelim. Öncelikle kamu zararlarına uygulanacak faiz hakkında Yönetmeliğin ilgili maddesinde, aksine bir hüküm bulunmayan hallerde 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu oran 19.12.2005 tarih ve 2005/9831 sayılı Bakanlar Kurulu kararından günümüze % 9 olarak uygulanmaktadır. Buradan sonraki aşamada konumuzu; hukuk, kamu yönetimi alanları dışında iktisat alanıyla da harmanlayarak dimağınıza sunacağız.

Enflasyon oranları ile faiz oranı arasındaki ilişki geçmişten günümüze ülkemizde olduğu kadar tüm dünyada üzerinde en çok tartışılan konulardan biridir. Amerikalı iktisatçı Irving Fisher geliştirdiği ve ismini verdiği denklemle bu ilişki üzerinde inceleme yapmıştır. Denklemde nominal faiz oranı, reel faiz oranı ile beklenen enflasyon oranının toplamına eşit olacağı ifade edilmiştir. Fisher Denkleminin matematiksel gösterimi ise şu şekildedir: $i \equiv r^* + \pi$ (nominal faiz oranı = reel faiz oranı + enflasyon) Bu formülü düzenleyerek şu şekilde gösterelim: $r^* \equiv i - \pi$ (reel faiz oranı = nominal faiz oranı - enflasyon) Formülün bu hali yazımızın ilerleyen bölümlerinde bize daha çok yardımcı

olacaktır.

Meramımızı aktarmadan önce bu kavramların ne anlama geldiğini de ifade edelim. Nominal faiz oranı; anaparanın yatırım sürecinin başlangıcından sonuna kadar uzanan getiriler bütünüdür. Biz kamu zararının tahsilinde faiz uyguladığımızı göre tanımı şu şekilde güncelleyelim. Nominal faiz oranı; kamu zararına esas tutarın, tahsil sürecinin başlangıcından sonuna kadar uzanan korunma nispetidir. Beklenen enflasyon ise genel fiyatlar düzeyinde meydana gelecek olan beklenen artış olarak ifade edilir. Reel faiz oranı ise enflasyonun genişletici etkilerinden arındırılması sonucu ortaya çıkan faiz oranıdır. Peki bu kavramları kamu zararlarının tahsili süreciyle ilişkisini nasıl kurgulayacağız? Aşağıda son 10 yıllık süreçte, bahsi geçen denklem ile kurgulanmış gecikmiş kamu zararlarının tahsil kayıplarını ele alacağız.

	Reel Faiz Oran? (Enflasyondan arındırılmış?)	=	Nominal Faiz Oran?	-	Enflasyon Oran?
2012	%2,84	=	%9	-	%6,16
2013	%1,60	=	%9	-	%7,40
2014	%0,83	=	%9	-	%8,17
2015	%0,19	=	%9	-	%8,81
2016	%0,47	=	%9	-	%8,53
2017	%-2,92	=	%9	-	%11,92
2018	%-11,30	=	%9	-	%20,30
2019	%-2,84	=	%9	-	%11,84
2020	%-5,60	=	%9	-	%14,60
2021	%-27,08	=	%9	-	%36,08
2022	%-55,27	=	%9	-	%64,27

*Tablo hazırlanırken resmi enflasyon verileri kullanılmıştır.

Tablo 2012-2022 yılları arasında enflasyondan yani para biriminin değer kaybından arındırılmış reel faiz oranının, yıllar yılı azalarak en son 2022 yılında %-55,27'lik bir orana gerilediğini gözler önüne sermekte. Bu durum kamu zararından doğan alacağı uygulanan kanuni faiz oranının, enflasyon oranından düşük olması nedeniyle kamu zararının tahsilinin sonraki yıllara devri durumunda, idarenin reel olarak zarara uğradığını ortaya koymaktadır. Gelin anlattıklarımızı bir örnekle somutlaştıralım.

2021 yılının Aralık ayında 100.000 TL'lik bir kamu zararının oluştuğunu varsayalım. 2022 yılının aynı ayında bu zararın tespit edilerek tahsiline gidildiği durumda; 100.000 TL kamu zararına %9 kanuni faiz oranı uygulanarak ilgililerden, 109.000 TL tahsilat yoluna gidilecektir. Peki kamu zararının 109.000 TL olarak tahsil edilmesi, 2022 yılında para biriminin %64,27 oranında aşınmasına karşın yeterli midir? Cevabımız hayır. Çünkü 2021 yılı Aralık ayındaki 100.000 TL'lik meblağın alım gücü; 2022 yılının aynı ayında enflasyon etkisiyle 164.269,60 TL'ye tekabül etmektedir. Bu tutardan, yasal faiz oranı ile hesaplanan alacak tutarının farkını hesapladığımızda; kamu zararının, bir yıl gecikmeyle tahsil edilmesinin, reel faizin etkisiyle idareye maliyetinin 55.269,60 TL olduğunu görüyoruz. Alternatif fırsat maliyetlerini de göz önüne alırsak, (100.000 TL'lik

meblağın yatırım araçlarında değerlendirilmesi) kamu zararının gecikmeli tahsilindeki zararın çok daha yüksek tutarlar olabileceğini varsayabiliriz. Örneğimizdeki gecikmeli tahsil sonucu ortaya çıkan meblağın, fırsat maliyetleri göz ardı edilse dahi kamu zararına esas tutarın %55'i gibi yüksek bir orana tekabül ettiğini (55.269,60 / 100.000) incelemiş bulunuyoruz.

Sonuç

Enflasyon oranlarının yüksek olduğu dönemlerde, gecikmiş kamu zararı tahsillerinin yasal faiz oranıyla tahsil edilmesinin, kamu kaynaklarını koruma hususunda yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Kamu zararlarının tahsilinde uygulanacak faizin; yasal faiz oranı dışında her yıl belirlenecek bir faiz oranıyla veyahut yıllık enflasyon oranına endekslenerek belirlenmesinin, kamu kaynaklarının muhafazası ile ilgililerin dikkat, özen ve sorumluluk düzeylerinin gelişmesi süreçlerine fayda sağlayacağını düşünüyoruz.

Telefon: +90 (312) 473 84 23

E-Posta: mts@mevzuattakip.com.tr

Adres: Çetin Emeç Bulvarı Hürriyet Cad. No: 2/12 Çankaya ANKARA